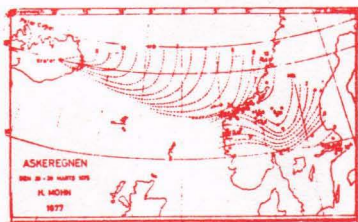

VULKANSK ASKE

Ved vulkanske utbrudd kommer det smeltet stein opp til jordoverflaten. Denne smelte kan renne ut over som lavastrømmer og størkne til lavabergarter. Gasser som er i smelten unnviker ofte under voldsomme eksplosjoner, og det fører igjen til at en del av smelten blir slynget til værs som små dråper. Disse dråper størkner oppe i luften og faller ned igjen som vulkansk aske. Vulkansk aske er altså ikke noe forbrenningsprodukt.

Vindretningen under et utbrudd er av avgjørende betydning for hvor asken vil falle. Vulkanen Hekla i Island har hatt flere utbrudd hvor asken er blitt ført nordover, slik at sydkysten av øya er gått fri. En del av den vulkanske aske kan bli ført langt av sted før den faller ned. Vi har flere eksempler på at aske fra utbrudd i Island er falt ned i Norge, i god overensstemmelse med de meteorologiske forhold.

Det eldste askeregn vi har opplysninger om i Norge er fra 1625. Det ble da meldt om fall av aske både i Bergen, utenfor Trondheim og i Nord-Norge. Det har tydeligvis vært et askeregn med en meget stor utbredelse, noe som tyder på et noe lengre utbrudd med en endring i vindretningen under utbruddet. Denne aske ble dannet under et utbrudd av vulkanen Katla i Syd-Island.

Neste gang det ble meldt om askeregn i Norge var i 1693, i forbindelse med et utbrudd av vulkanen Hekla.

Ved Låkis utbrudd i 1783 ble det ved siden av lava også dannet betydelige mengder med aske. Det ble meldt om askeregn, bl.a. i Trondheim. I forbindelse med dette askeregnet er det opplyst at gressplenene ble sorte av asken.

Vårt kart viser fallområdet for aske, dannet under Askjas utbrudd i 1875. Det var et utpreget askeutbrudd, uten dannelse av nevneverdig lava. En ser av kartet at asken falt i en forholdsvis smal sektor, noe som tyder på et kort utbrudd.

Den første vulkanske aktivitet ved dette utbrudd ble iaktatt om kvelden den 28.mars, men selve hovedutbruddet kom først ved midnatt.

Den 29.mars kl. 8 om kvelden begynte det å falle aske ved Ona fyr utenfor Molde, og noe senere ble det også meldt om askeregn fra andre steder langs kysten. Den 30.mars om formiddagen falt det aske i Sverige, bl.a. i Stockholm. Fra Finland ble det ikke meldt om fall av aske.

Ved siden av de her nevnte fall av aske i Norge, er det sannsynlig at også enkelte eldre, større vulkanske utbrudd i Island har forårsaket askeregn i vårt land. Dette er bekreftet ved funn av lag med vulkansk aske i myrer.

Ved undersøkelse av prøver fra tre myrer ved Trondheim og Kristiansund ble det funnet fem tydelige lag med vulkansk aske. Det øverste og yngste av disse askelag svarer til Askjas utbrudd i 1875. Dette er det eneste av de historisk kjente askefall i Norge som det ble funnet spor etter i myrprøvene. De øvrige askehorisonter er eldre enn de kjente askefall. Ved hjelp av C^{14} -datering har man funnet at de ble dannet omkring år 1500, 900, 900 f.Kr. og 1600 f.Kr. De to eldste lag svarer temmelig sikkert til to store utbrudd av Hekla. Et betydelig eldre askelag er tidligere funnet av professor Fægri på Jæren.